

De 'zaak-Daudt'

Hans Oversloot bespreekt:

H. Daudt. *Echte politicologie. Opstellen*

over politicologie, democratie en de

Nederlandse politiek, Uitgeverij Bert bak-

ker, Amsterdam 1995.

Bij gelegenheid van de zestigste verjaardag van H. Daudt, maar na nogal wat vertraging, vulden collega's van hem een nummer van het driemaandelijkse vakblad *Acta Politica* met artikelen over 'thema's uit het politologische werk van H. Daudt' (*Acta Politica*, 1987/2). Bij gelegenheid van H. Daudts zeventigste verjaardag nam de Stichting Het Parool, waarvan Daudt twaalf jaar voorzitter is geweest, het initiatief om een bundel te laten verschijnen van – voornamelijk – werk van Daudt zelf. De 'lijst van de voornaamste publicaties van H. Daudt' die achterin het boek is opgenomen telt 67 nummers; daaruit zijn er 18 door de samenstellers geselecteerd voor herdruk in deze bundel. Het genen-

tiende artikel uit deze bundel, dat het volgens de samenstellers kennelijk niet verdiende tot 'voornaamste publicaties' te worden gerekend, is 'Daudt speelt geen uitwedstrijden meer', dat oorspronkelijk, als stencil, op 24 februari 1970 aan eerste- en tweedejaarsstudenten politicologie in Amsterdam werd uitgereikt, maar al wel eens, in 1981, in druk was verschenen. Het is niet zo vreemd dat 'geen uitwedstrijden meer' toch in de bundel is opgenomen. Het conflict, de kluwen van conflicten, aan de Universiteit van Amsterdam waarbij Daudt eind jaren zestig, begin jaren zeventig was betrokken, heeft de carrière van Daudt mede bepaald, en gedeeltelijk verpest, vermoed ik. De echo's van het conflict zijn in het wetenschappelijk werk van Daudt soms duidelijk waarneembaar.

Een van de drie inleidende opstellen *over* Daudt en diens omgeving in *Echte politicologie* (mooie titel!) gaat over wat dan bekend is geworden als de 'affaire-Daudt'. H. Daalder, hoogleraar

emeritus politicologie in Leiden, doet in 'Over standvastigheid en lafhartigheid in de Academie. Een geschiedenis van de 'zaak-Daudt'' (pp. 40-86) nog steeds fel en betrokken verslag. Die kwestie is in ieder geval voor een aantal van de direct en indirect betrokkenen, onder wie Daalder, onder wie Daudt, een kwestie van 'goed of fout' geweest, 'goed' of 'fout' zoals men spreekt over 'goed' of 'fout' in de oorlog, van loyaliteit of verraad aan een hoge taak en opdracht. Op die manier verwijst W. van Norden in 'De Stichting Het Parool en het voorzitterschap van Hans Daudt' (pp. 87-105) ook naar de zaak. De keuze van Daudt als opvolger van A.D. Belinfante als voorzitter van het Bestuur van de Stichting Het Parool 'was [mede] gebaseerd op zijn reputatie van onverzettelikheden en beginselvastheid, die hij in het gevecht met de universitaire kaders had gedemonstreerd en waardoor het stichtingsbestuur hem als geestverwant was gaan beschouwen' (p. 92).

B O E K E N

In de bundel is werk van veertig jaar te vinden. Het oudste artikel is 'Onverantwoord optimisme', uit 1952, Daudts reactie op het in 1951 door de Plancommissie van de Partij van de Arbeid gepubliceerde rapport *De weg naar de vrijheid, een socialistisch perspectief* (in feite geschreven door J.M. den Uyl), dat door Daudt wordt bekritiseerd omdat het een overoptimistisch beeld zou geven van de kansen op economische groei, de consequenties van de toenmalige militaire dreiging haast negeert, en heel veel is, maar zeker geen *plan*. Het meest recente is 'De partijpolitieke machtsverhoudingen na 3 mei 1994'. Het is een beetje onzin om nu nog te reageren op werk dat destijds een bijdrage was aan een politiek of politicologisch debat en thans eerder van belang is als document uit die tijd. Een paar artikelen zijn ook geschreven voor het (universitaire) onderwijs en daar druk gebruikt, zoals 'politicologie en politieke praktijk', dat eerder verscheen in *Kernthema's van de politicologie*, en 'Het democratisch elitisme', eerder gepubliceerd in *Democratie, theorie en praktijk*. Aan de debatten waartoe het werk van Daudt aanleiding heeft gegeven wordt buitendien al aandacht geschonken door een van de drie inleiders, J.Th.J. van den Berg, die de bundel opent met 'Hans Daudt, 'politiek commentator van de allerbeste soort' (pp. 11-39), wat een beetje een hybride artikel is. Het is deels 'de geschiedenis van een vriendschap' tussen Van den Berg en Daudt, die aanving toen Daudt in 1976 voor drie jaar naar Leiden kwam (en daar Daalder verving).

De toon en de inhoud daarvan is persoonlijk, al te persoonlijk misschien voor een enkele lezer (wil ik dit eigenlijk, zo verteld, wel weten?). En deels dus een overzicht van Daudts bijdrage aan het politieke maar vooral politicologische debat, vooral voor zover die Nederland betroffen.

Van den Berg legt door de keuze van de titel van zijn inleiding het accent op Daudts rol als politiek commentator. Misschien is Daudts grootste verdienste er echter in gelegen dat hij een tolkvertaler is geweest, dat hij Amerikaanse literatuur toegankelijk heeft gemaakt voor een Nederlands gehoor, dat hij door zijn vermogen tot kritische bewondering van grote collega's (D. Easton, R.A. Dahl, A. Brecht en anderen) een of twee generaties heeft gestuurd; kortom, dat hij met een paar anderen er inderdaad in is geslaagd om van politicologie in Nederland een vak te maken. Daudt heeft geen grootse eigen concepties ontwikkeld. Hij is vooreerst een leraar, en commentator en gedisciplineerd analyticus. Hij schrijft helder, toegankelijk.

Ik had niet heel veel lust om *Echte politicologie* te lezen (ik kende een deel van de literatuur al en waarom nu weer een bundel), maar ik heb er genoeg aan beleefd. Sommige artikelen kende ik niet en daar zitten een paar heel mooie tussen. Het heeft vast met mijn eigen achtergrond te maken, maar een opstel uit 1961 getiteld 'Wij varen niet zo wel als u wel denk', dat zonder deze bundel vergeten zou zijn gebleven (wie kijkt er nog oude jaargangen door van *Ariadne*, tijd-

schrift voor de reclamesector?), blijkt nog steeds prachtig. Hij trekt daarin beschaafd van leer tegen al diegenen die, eind jaren '50 kennelijk al, zich zorgen maakten over 'de problemen van de welvaart' en 'het probleem der vrijetijdsbesteding', alsof destijds haast iedereen al in die welvaart deelde. Hij laat met eenvoudige middelen zien dat de rijkdom en de overmaat aan vrije tijd waarover men zich zorgen maakte, als was het een algemeen en actueel probleem, slechts voor zeer weinigen een 'probleem' was: voor een heel groot deel van de bevolking was hele en halve armoede veeleer nog het probleem. Daudt had helemaal gelijk; en wat hij schrijft klopt ook met wat ik over die tijd uit mijn streek (het Westland) en mijn familie weet. En hoezo vrije tijd? Overwerk, wit soms, maar vaker vermoed ik zwart, was eerder regel dan uitzondering, want de lonen in land- en tuinbouw en ambacht en fabrieken waren heel karig.

Wat ik al kende, maar waar ik het weer mee eens was: het 'preadvies' dat hij schreef voor een nota ten behoeve van de Vaste Commissie voor het wetenschapsbeleid van de Tweede Kamer, waarin een visie was gevraagd op de ontwikkeling van sociaal-wetenschappelijk onderzoek. De preadviezen werden in 1982 gepubliceerd; Daudt nam politicologie voor zijn rekening: 'De ontwikkeling van het politicologisch onderzoek'. Daudt deed wat er van hem verwacht werd, maar hij deed niet wat er van hem verwacht werd. '[W]anneer men politicologisch

B O E K E N

onderzoek wil doen [...] heeft men in negen van de tien gevallen voldoende aan de volgende hulpmiddelen: belangstelling, energie, tijd, een studeerkamer, een telefoon voor eventuele contacten met anderen die met verwante problemen bezig zijn, en toegang tot goede documentatie en een goede bibliotheek'; hij verzetten zich tegen het idee dat poli-

ticologisch onderzoek per se grootscheeps moet worden opgezet in dure organisaties. Op zo'n preadvies zat men niet te wachten. Onderzoek moest natuurlijk worden ondergebracht in 'projecten', en voor de volgende tien jaar of zo moet kunnen worden aangegeven welke onderwerpen en benaderingen veelbelovend zijn – niet vanwege het vak, maar

vanwege een enorme politieke en bureaucratische sturingsbehoefte, met als een van de perverse effecten dat ook een echt politologisch boek thans minder telt, als en *omdat* het niet in een project past.

HANS OVERSLOOT
Verbonden aan de vakgroep Politieke wetenschappen, R U Leiden